

Duration: 2 1/2 Hrs**Marks: - 75****Note:-**

- 1) All Questions are compulsory
- 2) Figures to the right indicate maximum marks.

Q1. A) Fill in the blanks:- (Any 8)**CO1 to CO4 (U, R) (8M)**

- 1) Liberalization is based on _____ ideas.
(Capitalist, Socialist, Communist)
- 2) The objective of Right to Freedom of Religion is to sustain the principle of _____
(Communalism, Regionalism, Secularism)
- 3) _____ directly feed on producers.
(Herbivores, Omnivores, Carnivores)
- 4) Win-win is the outcome of _____ strategy.
(Collaborating, Compromising, Smoothing)
- 5) Acid Rain is one of the harmful effects of _____ pollution.
(Air, Water, Noise)
- 6) _____ is a term used to describe positive stress.
(Eustress, Distress, Hyperstress)
- 7) Hassel of everyday life are _____ stressors.
(Individuals, Organizational, Background)
- 8) Human Rights are _____.
(Absolute, Inalienable, Revocable)
- 9) Working with the farmers by corporate firms and sharing the profit is known as _____
(Contract farming, Corporate farming, Private farming)
- 10) _____ means farming close associations with trusted friends and co-workers.
(Net Working, Relaxation, Social Support)

Q1. B) State whether the following statements are True or False:- (Any 7)**(7M)****CO1 to CO4 (U, R)**

- 1) The process of moving for a period of time in response to labor or climate conditions is called as seasonal migration.
- 2) Magna Carta was signed in 1215.
- 3) Concealers don't believe in taking risks.
- 4) Inter-group conflict occurs within an individual.
- 5) Degradation occurs when earth's natural resources are depleted.
- 6) Freedom of speech and expression is an absolute right.
- 7) Lack of civic amenities is an individual stressor.
- 8) Prejudice leads to formation of stereotypes.
- 9) Article 22 of Indian Constitution abolishes untouchability.
- 10) Globalization has resulted in increase of ratio of contractual workers to total workers.

Q2. A) Explain the benefits and limitations of economic liberalization in India?**CO1(U) (15M)****OR**

B) Explain the concept of Globalization. Examine the impact of Globalization on Employment?

CO1, (R) (15 M)

Q3.A) Briefly explain Fundamental Rights as enshrined in Indian Constitutions?

(15M)

OR

B) Define 'Human Rights' and discuss the origin and evolution of human rights from ancient to modern period?

CO2 (R) (15M)

Q4. A) Examine the various factors responsible for environmental degradation?

CO3 (U) (15 M)

OR

B) Discuss the importance of ethics in an individual's development?

CO3(R) (15 M)

Q5. A) Explain the various types of conflict and elaborate the strategies for coping with conflict?

(15 M)

OR

B) Write Short Notes for the following: **(Any Three)**

CO1 to CO4 (U, A) (15M)

- 1) Significance of UDHR
- 2) Maslow's Theory of Self Actualization.
- 3) Causes of Migration.
- 4) Need for Sustainable Development.
- 5) Types of Individual conflicts.

XXXXXXXXXXXXXX

मूल्यना:

- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात .
३१. अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा .:- (कोणतेही ८) CO1 to CO4 (U, R) (८)
- १) उदारीकरण _____ विचारांवर आधारित आहे.
(भांडवलवादी, समाजवादी, जातीयवादी)
- २) धर्म स्वातंत्र्याच्या अधिकाराचे उद्दिष्ट _____ चे तत्व टिफवर्ण हा आहे
(जातीयवाद, प्रादेशिकता, धर्मनिरपेक्षता)
- ३) प्रत्यक्ष निसर्गातील उत्पादक घटकांना खाणे म्हणजे _____
(तृणभक्षी, सर्वभक्षक, मांसाहारी)
- ४) जिंकणे हा _____ धोरणाचा परिणाम आहे.
(सहयोग करणे, तडजोड करणे, गुळगुळीत करणे)
- ५) _____ ही संज्ञा सकारात्मक काळातील शब्दांचे वर्णन करण्यासाठी वापरली जाते.
(युस्ट्रेस, ब्रास, हायपरस्ट्रेस)
- ६) दैनंदिन जीवनातील समस्या _____ ताणतणाव आहेत.
(व्यक्ती, संस्थात्मक, पाश्वभूमी)
- ७) मानवी हक्क _____ आहेत.
(निरपेक्ष, अविभाज्य, रद्दकरण्यायोग्य)
- ८) कॉर्पोरेट कंपन्यादारे शेतकयांसोबत काम करणे अणि नफा वाटून घेणे याला असे म्हणतात
(कंत्राटीशेती, कॉर्पोरेटशेती, खाजगीशेती)
- ९) अमलीय पाऊस हा _____ प्रदूषणाच्या हानिकारक प्रभावांपैकी एक आहे
(हवा, पाणी, आवाज)
- १०) _____ म्हणजे विश्वासू मित्र आणि सहकारी यांच्याशी जवळीक साधणे.
(नेटवर्किंग, विश्रांती, सामाजिक समर्थन)
३१. ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा (कोणतेही ७) CO1 to CO4 (U, ७)
- १) श्रम किंवा हवामान परिस्थितीच्या प्रतिसादात ठराविक कालावधीत हलवण्याच्या प्रक्रियेस म्हणतात.
- २) मँग्ना कार्टा १२१५ मध्ये स्वाक्षरी करण्यात आला.
- ३) व्यक्तीमध्ये अंतर्गत संघर्ष होते
- ४) लपणारे धोका पत्करण्यात विश्वास ठेवत नाहीत.
- ५) जेव्हा पृथ्वीवरील नैसर्गिक संसाधने कमी होतात तेव्हा न्हास होतो.
- ६) भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हा पुर्ण अधिकार आहे.
- ७) नागरी सुविधांचा अभाव हे वैयक्तिक ताण आहे.
- ८) पूर्वग्रह स्टिरियोटाइपच्या निर्मितीकडे नेतो
- ९) भारतीय संविधानातील कलम २२ अस्पृश्यता नाहीशी करते.

10) जागतिकाकरणामुळे एकूण कानूनारपदा कानूनारपदा प्रवाहात वाचा

Q2. अ) भारतातील आर्थिक उदारीकरणाचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा?

CO1(U) (१५)

किंवा

ब) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून जागतिकीकरणाचा रोजगारावर होणारा परणिम स्पष्ट करा?

CO1 (R) (१५)

Q3.अ) भारतीय संविधानात अंतर्भूत असलेल्या मूलभूत अधिकारांचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा?

CO2 (१५)

किंवा

ब) मानवी हक्कांची व्याख्या सांगून प्राचीन काळापासून मानवी हक्कांची उत्पत्ती अणि उत्क्रांती कशी झाली यावर चर्चा करा

CO2 (R) (१५)

Q4. अ) पर्यावरणाच्या ज्ञासाला जबाबदार असलेल्या विविध घटकांविषयी माहिती स्पष्ट करा ?

CO3 (U) (१५)

किंवा

ब) व्यक्तीच्या विकासात नैतिकतेचे महत्व स्पष्ट करा ?

CO3(R)

Q5. अ) संघर्षाचे विविध प्रकार सांगून संघर्षाचा सामना करण्यासाठीची रणनीती स्पष्ट करा

CO1 (U) (१५)

किंवा

ब) टिपा लिहा कोणत्याही तीन

CO1 ते CO4 (U आणिA) (१५)

1) UDHR चे महत्व

2) मास्लोचा आत्म वास्तविकीकरणाचा सिद्धांत

3) स्थलांतराची कारणे.

4) शाश्वत विकासाची गरज.

5) वैयक्तिक संघर्षाचे प्रकार.

XXXXXXXXXXXX